

Ruimtelijk-ecologische bespiegelingen naar aanleiding van de uitslagen van de Staten- en Waterstaatsverkiezingen van 2023

Op zo'n manier is het helemaal niet leuk meer om gelijk te krijgen

“Den Haag - behandel de ‘rest van het land’ niet langer als een filiaal van de Randstad” schreven wij in de kop van het hoofdartikel op deze site in de herfst van 2021 [1]. Een eerdere versie van dat verhaal hadden wij besproken met Coen van de Ven van *De Groene Amsterdammer* die medio oktober van dat zelfde jaar met zijn geruchtmakende artikel kwam over hoe de overheid stilletjes uit de dorpen verdween, waarmee het populisme kom groeien [2]. Al in het voorjaar van 2008, al in de begintijd van deze site, roerden wij in de *NRC* de trom over dit probleem: ***“Nederland is passé. Wanneer Den Haag alleen oog blijft houden voor de Randstad, zullen Noord en Zuid nog meer aansluiting zoeken bij Duitsland en België.”*** [3]. Van dat laatste is het niet gekomen, maar de kloof tussen Randstad en ‘de provincie’ heeft zich het afgelopen anderhalve decennium wel steeds verder verdiept. Verdiept en tegelijkertijd geografisch, sociaal en demografisch verbreed, zo blijkt uit de uitslag van de Statenverkiezingen van afgelopen maart (2023). De BoerBurgerBeweging -BBB- veroverde niet alleen ‘de provincie’, maar ook de landelijke ommelanden binnen de Randstad, en niet alleen de landelijke gebieden maar ook de naoorlogse ‘groeikernen’ daar. En zelfs binnen de vier grote steden wist de BBB nog aardige scores te halen, vooral onder praktisch geschoolden en ouderen en kon zo in de afgelopen door corona-, energie-, woon- en toeslagencrisis geteisterde jaren uitgroeien tot een nieuwe vluchtheuvel voor proteststemmers uit nagenoeg alle hoeken van het politieke spectrum.

Vanuit ruimtelijk en ecologisch oogpunt bezien komt de politieke aardverschuiving wel op het meest ongelukkige moment dat men zich zou kunnen denken. Juist de komende jaren moeten beslissende stappen gezet worden om een begin te kunnen maken met de oplossing van een hele serie crises: een water-, biodiversiteits- (waaronder: stikstof-), klimaat- en wooncrisis. En laat de aanpak van de stikstofkwestie waartegen de BBB samen met boerenbelangenorganisaties nu te hoop lopen nu juist een van de heikelste onderdelen in dit hele rijtje zijn.

Hoe in dit verband de nieuwe spelers op het ruimtelijk-politieke speelveld tegemoet te treden? Met open vizier én tegelijk als gewaarschuwd mens. Het open vizier is daarbij de allereerste grondvoorwaarde, zeker zien de op zijn zachtst gezegd verstoorde verhoudingen. Maar dat alleen is niet genoeg. Vereist is minstens zo dringend als een gewaarschuwd mens zonder naïviteit én vooral met oprechte betrokkenheid bij de groene zaak zelf. Een en ander vergt van zowel van Vadertje Staat als de natuur- en natuurbeweging het nodige inzicht in de materie, wijsheid op menselijk vlak en op beslissende momenten doortastendheid. Van Vader Staatje mogen we daarbij op dit moment helaas geen al te hoge verwachtingen hebben. Die machinerie is de laatste jaren op allerhande fronten lelijk aan het haperen. En daaraan dragen de diepe meningsverschillen binnen het kabinet Rutte IV bij bij. Mocht bijvoorbeeld CDA-voorman Wopke Hoekstra het plotseling op de

heupjes krijgen, dan kan deze regering in een in een flits geïmplodeerd zijn. Minstens zo relevant in dit verband is de vraag of de linkse gedoogwolk van Klaver & Kuiken en de groene bewegingen die dit tandem inhoudelijk voeden wel voldoende zicht hebben op de dagelijkse realiteit in het landelijk gebied om daar adequaat tegenspel te bieden tegen de keihard zakelijke, vaak op de achtergrond opererende krachten op het agro-economische front. Er is bij 'links' zelfs nog niet een beginnetje van een groene transitie-strategie. Er is geen enkele gedachtenvorming hoe een door groene, met name op duurzame voedselproductie gerichte beweging in de regio gestalte zou kunnen krijgen. Door de zelforganisatie van in principe van *alle* soorten inwoners, wel of geen agrariër, zouden wij zeggen. Bij ontstentenis van zo'n strategie laten groene activisten, burgers, boeren of een mix daarvan zich op dit moment maar al te licht verleiden tot afleidingsmanoeuvres. 'Keukentafelgesprekken' bijvoorbeeld, belegd door lokale overheden met individuele boeren om bereidheid polsen tot medewerking aan een duurzame landbouwtransitie. Hier en daar zijn die gesprekken al gaande, op een breder front worden deze volop bepleit - onder andere door de prominente agrarische CDA-voorman Cees Veerman [4]. Op zichzelf kunnen zulke gesprekken in bepaalde stadia van het transitieproces heel zinvol zijn, maar de vraag dient dan allereerst te zijn: over wat voor soort transitie hebben we het hier? Daarover bestaat momenteel nog geen enkele consensus, noch over de inhoud van de transitie, noch over de vraag wie de regie in deze gesprekken heeft, noch over praktische consequenties die deelname voor bijvoorbeeld individuele boeren zouden kunnen hebben. Is het niet eerst geboden om te wachten op een landbouwakkoord? Maar zo'n landbouwakkoord wacht op zijn beurt op een deugdelijke visie op de landbouwtransitie. Beide staan nog nauwelijks in de steigers. En voor het welslagen van dit alles is *last but not least* een deugdelijk water- en bodembeleid geboden. Minister Harbers van I&M schreef daarover vorig najaar een reuze flinkse beleidsbrief, maar die was dermate vaag dat hij door de gangbare landbouwlobby inmiddels al weer vakkundig is lek geschoten [5].

De kans is maar al te groot - of dat nu via nieuwe gedoogconstructies rechtsom of linksom onder Rutte IV of via een heel nieuw kabinet zal gebeuren - dat het hele stikstofdossier in combinatie met de verwante duurzame water- en klimaatopgaven de komende jaren helaas een kwestie wordt van uitstel en voor een belangrijk deel ook afstel. Allereerst afstel door het doorschuiven van de stikstof-deadline van 2030 en 2035, zoals in de zomer van 2022 geopperd door Wopke Hoekstra. Gedeeltelijke afstel vervolgens - hoe veel of weinig ruimte de duurzame landbouw hier gegund wordt zal duidelijk worden op het moment dat de in het bemiddelingsvoorstel van Johan Remkes uit begin oktober vorig jaar gedane voorstel om tot een zonerings te komen tussen gangbare intensieve landbouw en de biologische landbouw [6] daadwerkelijk in het terrein uitgevochten is. Dat gevecht zal zeker de komende vijf jaren vergen, en wel onder voor de ecologische beweging waarschijnlijk uiterst ongunstige politieke krachtsverhoudingen. Want langdurige dominantie van een grote rechtspopulistische volkspartij bijvoorbeeld onder leiding van de BBB dreigt, rondom volop gesteund door bijvoorbeeld een Omtzigt. Tenzijde linkse wolk eindelijk eens afscheid neemt van zijn hardnekkige gedoogmodus ten opzichte van rechts en de nodige moed verzamelt om voor een strijdbare als maar tegelijk wel goed doordachte strategie te kiezen. Zo niet, dan worden de allerslechtst denkbare combinaties van uitkomsten in de klimaat- en klimaatcrisis denkbaar. Bijvoorbeeld een verkaveling van de landbouwgronden in Gelderse Vallei en IJsselvallei ten koste van de ecologisch waardevolle flanken en sokkel van de Veluwe, het grootste aaneengesloten natuurgebied van noordwestelijk Europa. Dat tegelijk gecombineerd met het afblazen van de ontwikkeling van groene, duurzame productie van staal in de IJmond ten gunste van het verder uitdijen van Groot Amsterdam. Helaas helemaal geen ondenkbaar scenario, want een grijs stinkbedrijf als Tata/ Hoogovens is immers het tegendeel van hip en aaibaar, en daarom bij niemand populair, niet bij rechts en niet bij links. Groene Industriepolitiek- hoe spel je dat? [7]. In het slechtste geval zou zo de werkgelegenheid van duizenden staalarbeiders - niet alleen werkzaam bij top-stikstofuitstoter Tata maar ook bij de daaraan gelieerde toeleverende en afnemende bedrijven - kunnen sneuvelen terwijl de bedrijvigheid van de meest schaamteloze en beslist niet onbemiddelde agrarische top-stikstofuitstoters in de landbouw gewoon door zou kunnen gaan. Een

opvallend hoge concentratie van deze groep stikstof-koelakken is te vinden in en omde Veluwe [8]. Niet voor niets gaan wij daarom verderop in de twee andere artikelen in dit voorjaarskwartaaljournaal van 2023 nader in op juist die twee gebieden: Veluwe en IJmond.

NOTEN

[1]

Den Haag - behandel de 'rest van het land' niet langer als een filiaal van de Randstad Hoofdartikel in het kwartaaljournaal van herfst 2021 van deze website/ Zie link: <http://www.dubbelkrimp.nl/downloads/herfst-2021/HoofdartikelBISBISHerfst2021.pdf>

[2]

Coen van de Ven, **Hoe Den Haag uit Nederland verdween** In: *De Groene Amsterdammer* 13 oktober 2021 / Zie link: <https://www.groene.nl/artikel/hoe-den-haag-uit-nederland-verdween>

[3]

Jan Dirk Dorrepaal en Steven van Schuppen, **Nederland is passé. De toekomst is aan Noorderland, Randstad en Zuiderland** In: *NRC* 8 maart 2008/ Zie link: <https://www.nrc.nl/nieuws/2008/03/08/nederland-is-passe-de-toekomst-is-aan-noorderland-11500468-a1366748>

[4]

Hugo Logtenberg, **Als Wopke Hoekstra in beeld komt, zet Cees Veerman het geluid harder: 'Zeg alsjeblieft dat het heel teleurstellend is'** In: *NRC* 16 maart 2023/ Zie link: <https://www.nrc.nl/nieuws/2023/03/16/als-hoekstra-in-beeld-verschijnt-zet-cees-veerman-het-geluid-harder-zeg-alsjeblieft-dat-het-heel-teleurstellend-is-a4159689#/krant/2023/03/17/#106>

[5]

Bijou van der Borst, Romy van Dijk en Emiel Woutersen, **Geen tijd meer om te polderen** In: *De Groene Amsterdammer* 8 maart 2023/ Zie link: <https://www.groene.nl/artikel/geen-tijd-meer-om-te-polderen>

[6]

Johan Remkes, **Wat wél kan - Uit de impasse en een aanzet naar perspectief**, blz. 28 Den Haag [Ministerie LNV] 5 oktober 2022/ Zie link: <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-4039eee4ed64ecd5574d2c34f1e1fe24fa8e8f18/pdf>

[7]

Roel Berghuis, **De toekomst van werk in de zware industrie – Reactie** In: *De Helling*, februari 2023/ Zie link: <https://www.wetenschappelijkbureaugroenlinks.nl/artikelen/reactie-de-toekomst-van-werk-de-zware-industrie?fbclid=IwAR1uFJSErytSm5orSJDUqLjanl0tTXcgzEblfCVpR3Z-3Wzv8fvyZfmP8A>

[8]

'Piekelasters stikstof nauwelijks bereid zich te laten uitkopen' In: *NOS Nieuws* 24 maart 2023/ zie link: <https://nos.nl/1/2468636>

